

Оксана ЗОСИМОВА, канд. філол. наук, доц.,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди,
Харків, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5446-2222

ШЛЯХИ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ "КАЗКИ ПРО ЖАРТ-ПТИЦЮ..." ВСЕВОЛОДА НЕСТАЙКА

Розглянуто шляхи відтворення культурно маркованої лексики в англо-мовному перекладі "Казки про Жарт-Птицю..." Всеволода Нестайка. З'ясовано, що перекладач твору В. Барішев, як правило, вдається до використання стратегій адаптації та спрощення, що в більшості випадків є виправданим через вік потенційної читачької аудиторії, недоречність переобтяження казки транскрибованими іншомовними реаліями з поясненнями, які б ускладнювали сприйняття твору дітьми, могли спричинитися до втрати динамічності сюжету. Деякі з індивідуальних авторських неологізмів, позначених яскравим національним колоритом, технічно неможливо відтворити засобами англійської мови, тож перекладач змушений був застосовувати прийоми опущення чи заміни, використовувати функціональні аналоги та ситуативні відповідники. У процесі перекладу ономастичних реалій, зокрема імен головних героїнь, В. Барішев, попри певні неточності, досить вдало застосував творчий підхід, сформувавши в англомовній версії тексту цілісну антропонімну мікросистему, що відповідає жанровій специфіці казки.

Ключові слова: культурно маркована лексика, реалії, переклад, казка, функціональні аналоги (уподібнення), ситуативні відповідники.

Постановка проблеми. Відтворення реалій є завжди актуальною проблемою перекладу, оскільки передати значення національно маркованої лексики засобами іншої мови – це, як правило, складне завдання, що вимагає від перекладача вдумливості, філологічної майстерності, глибокого знання культури обох народів – носіїв мови-джерела та мови перекладу. Вельми складним завданням є відтворення реалій у процесі перекладу дитячої літератури. З огляду на вік читачької аудиторії, особливості світо-

сприйняття, притаманні дітям, жанрову специфіку текстів, перекладачеві потрібно максимально уважно та творчо підходити до питання відтворення значень різноманітних етнем. Цілком імовірно, що в багатьох випадках доводиться жертвувати культурним колоритом й адаптувати іншомовні реалії для того, аби забезпечити легке розуміння сюжету дітьми, уникнути переобтяження тексту транскрибованими чи не досить природними для мови перекладу калькованими лексемами. Питання полягає в тому, наскільки виправданими є такі трансформації в кожному конкретному випадку, наскільки органічним і цілісним залишається текст після відповідних змін та чи не втрачає він загалом тієї етнокультурної маркованості й індивідуальної авторської неповторності, що є прикметними рисами будь-якого якісного художнього твору, вартого читання й перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природно, що шляхи відтворення реалій досить часто є предметом уваги науковців, зокрема сучасних. Способи та прийоми перекладу культурно маркованої лексики на матеріалі текстів художньої літератури досліджували А. Дурманенко (французький переклад роману Любка Дереша "Культ") [2], О. Зосімова (англомовні переклади поем Т. Шевченка "Катерина" та "Наймичка"; у співавторстві з О. Піскун [5]; переклад англійською мовою повісті Марка Вовчка "Інститутка"; у співавторстві з Ю. Лисянською [4]), М. Нечипоренко (переклади романів Ю. Андруховича англійською й польською мовами) [10], Ю. Чала (переклади українською мовою творів англійських прозаїків і драматургів Вікторіанської доби) [11] та ін.

Особливо цікаву групу культурно й стилістично маркованої лексики становлять реалії казкового тексту, які також неодноразово привертали увагу дослідників. Так, відтворення ономастичних реалій (імен героїв та інших онімів) українських казок французькою мовою вивчала М. Венгрєнівська [1]. Н. Лепухова досліджувала переклад лінгвокультурем на матеріалі німецьких літературних казок Е. Т. А. Гофмана та В. Гауфа [8]. У дисертаційному дослідженні Н. Кушини, присвяченому проблемі відтворення етномовного компонента українських народних казок в англомовних перекладах [7], представлено ґрунтовний аналіз

різних способів відтворення етнем у перекладі. У цій роботі пропонується "методика етномовного підходу до перекладу народної казки як макроодиниці дослідження з акцентом на її лінгвостилістичних, структурно-конотативних, композиційно-жанрових, інтонаційно-синтаксичних особливостях" [7, с. 4]. Н. Карпенко та М. Клавкіна також досліджували відтворення національно маркованої лексики в перекладі українських народних казок англійською мовою та дійшли висновку, що найбільш частотними й вдалимими способами перекладу реалій є "транскодування з тлумаченням слів у виносках або ж описовий переклад" [6, с. 82].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри увагу науковців до окресленої проблеми, відтворення реалій українських казок іншими мовами, насамперед англійською, залишається вельми актуальним питанням в умовах зростання інтересу до нашої культури та потреби перекладу в царині різних жанрів літературних текстів. Зокрема, надалі потребують фахового вивчення особливості відтворення реалій у процесі перекладу авторських казок, які також є яскравим відображенням національної культури, але досить рідко були об'єктом спеціальних філологічних студій у цьому аспекті.

Формулювання мети статті. Мета цієї студії – визначити шляхи відтворення культурно маркованої лексики в англійському перекладі "Казки про Жарт-Птицю..." Всеволода Нестайка. Основні завдання дослідження вбачаємо в тому, щоб окреслити стратегії, методи та прийоми відтворення значень етномаркованих елементів тексту, а також з'ясувати, які чинники зумовили вибір певних способів перекладачем та наскільки виправдані є застосовані трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливе зацікавлення одразу викликає переклад ономастичних реалій, яких досить багато в аналізованому тексті. Неабияка творча уява автора казки дозволила йому вигадати низку оригінальних, подекуди чудернацьких імен персонажів, які мають певну культурну маркованість і викликають значні труднощі в процесі перекладу. Головні герої казки – семеро братів, кожного з яких названі батьки наділили певним чарівним умінням: *Чарівник-Будівник, Чарівник-Садівник, Чарівник-Годівник, Чаклун-Красотун, Одівець-Кравець,*

Майстер-Видумляйстер та *Літун-Плавець-Ходило* [9]. В оригіналі, як бачимо, ці імена створено передусім за допомогою прийому римування (за винятком останнього імені). Основним елементом більшості імен є компонент "чарівник" ("чаклун"), який вказує на магичні здібності героїв. У двох іменах задіяно інші компоненти: "майстер", що римується з кумедним індивідуально-авторським неологізмом "видумляйстер", та "одівець", що найімовірніше утворений від розмовної форми дієслова "одівати" ("одягати"), адже саме цим умінням володіє чарівник-кравець. Найбільш оригінальним і дотепним є ім'я молодшого брата, що складається з трьох слів із суто українськими розмаїтими суфіксами: *Літун-Плавець-Ходило*. Ім'я вказує на здатність героя миттєво створювати різні казкові засоби пересування (летючі кораблі тощо) та керувати цим транспортом. Не маючи змогу буквально відтворити такі своєрідні імена, зокрема використати в кожному риму й застосувати словотворчі засоби, аби, наприклад, доречно скалькувати лексему "Видумляйстер", перекладач Василь Барішев вдається до певного спрощення імен і створює в англійській мові відповідники, які є менш оригінальними, однак чітко характеризують героїв, підкреслюють їхні чарівні здібності та, головне, являють собою цілісну й логічну мікросистему імен: *the Magic Builder, the Magic Gardener, the Magic Cook, the Magic Beautifier, the Magic Tailor, the Magic Craftsman* та *the Magic Traveler* [14, с. 76–77].

Вельми цікавим є підхід, обраний перекладачем для відтворення імен сестер-сміяниць, у яких закохуються брати-чарівники. В оригіналі казки їхні імена складаються, за винятком першого, з поширених старовинних і сучасних українських жіночих імен, зокрема їхніх гіпокористичних форм, а також римованих прикладок, які характеризують дівчат, а саме: *Веселиця Прекрасна, Олена Вчена, Галя-Ткаля, Надійка-Водійка, Томка-Агрономка, Варка-Куховарка, Одарка-Перукарка* [9]. Цілком виправдано, на нашу думку, перекладач відмовляється від транскрибування особових імен, які мало про що скажуть іншомовному читачеві й не дадуть можливості застосувати риму. Натомість В. Барішев створює оригінальні англійські відповідники, що не містять онімів, а складаються з двох елементів. Граматич-

но головний компонент – це іменник-апелятив із додаванням не притаманних англійській мові (а властивих радше латинській) закінчень, що вказують на жіночий рід. Другий елемент імені – прикметник або інший іменник в атрибутивній функції. Обидва компоненти імені характеризують героїнь, а їхня смислова єдність також підкреслюється за допомогою фонетичного прийому алітерації, який застосовано в більшості випадків: *Belle Beautia*, *Slick Smartia*, *Pearly Perfectia*, *Slim Speedia*, *Prune Floria*, *Nice Nectaria*, *Sweet Charmia* [14, с. 86, 106–112]. Як бачимо, ім'я *Belle Beautia* – відповідник українського *Веселиця Прекрасна* – ґрунтується, до того ж, на використанні двох синонімів: лексема 'belle' (запозичення з французької) також означає в англійській "красуня". Звісно, не всі ці імена є абсолютно вдалим перекладом. Найбільше запитань викликає відповідник *Slick Smartia* (*Олена Вчена*). Вочевидь, перекладач так само хотів застосувати два синоніми, утворивши іменник *Smartia* від 'smart' (розумний, тямущий) та використавши означення *Slick*. Однак прикметник 'slick' (розумний) здебільшого має в англійській мові негативну конотацію й означає "вмілий та ефективний, але часто нещирий або нечесний" [13]. Тобто таке ім'я може певною мірою дезорієнтувати дитину, яка читає казку в перекладі, – Олена-Вчена буде асоціюватися радше зі спритністю й хитрістю, ніж розумом.

Не надто інформативним є ім'я *Pearly Perfectia*. Якщо українське ім'я *Галя-Ткаля* певною мірою натякає, що дівчина вміє вправно шити (принаймні працювати з тканиною), то англійський відповідник вказує на досконалість (*Perfectia* – від 'perfect'), а прикметник 'pearly' (оздоблений перлинами; перламутровий), здається, вжито лише для краси та алітерації. Так само відповідник імені Одарки-Перукарки *Sweet Charmia* радше асоціюється із чарівністю (привабливістю) героїні, а не тим фактом, що вона може причепурити, тобто зробити привабливими, інших. Хоча, звісно, контекст заповнює ці прогалини й допомагає зрозуміти, які здібності мають сестри, а їхні англійські імена, вигадані перекладачем, безумовно, є дуже гарними й вписуються в загальну парадигму.

Цілком вдалими можна вважати, на наш погляд, відповідники імен *Prune Floria* (*Томка-Агрономка*) і *Nice Nectaria* (*Варка-Куховарка*), адже в казці героям доводиться шукати їжу в саду з

химерними рослинами й готувати її саме з "фруктів-овочів" [9]. Та й репліки героїв і пояснення в контексті дають можливість зрозуміти, що одна сестра чудово знається на вирощуванні рослин, а друга вміє куварити. Так само не викликає заперечень переклад імені Надійки-Водійки як *Slim Speedia*, що в англійській мові акцентує швидкість. Доданий прикметник 'slim' (струнка), звісно, вигаданий перекладачем, аби знов-таки застосувати прийом алітерації та створити однотипні імена, проте це означення аж ніяк не є чужорідним, позаяк усі сестри є стрункими красунями, а стрункність і швидкість поєднуються цілком гармонійно.

Також досить вправно В. Баришев відтворив у перекладі імена названих батьків, які виховали братів-чарівників: *did Мудрило – Grandpa Wisehead*, *баба Лагода – Grandma Concordia* [14, с. 73]. Ім'я доброї бабусі перекладено за допомогою латинського імені давньоримської богині згоди та ладу в суспільстві Конкордії, яке використовується в англійській мові (*Concordia*) [12]. Для відтворення імені діда, яке в українській мові є дериватом від прикметника "мудрий" із типовим українським суфіксом *-ил*, перекладач застосував застаріле англійське слово, що складалося з двох основ ('wise' (мудрий) + 'head' (голова)) й позначало мудру людину [15]. Аналогічний прийом застосовано для перекладу імені старого Чарівника-Жартівника, який допомагав братам, а саме: *Нежурись – Merrythought* ('merry' (веселий) + 'thought' (думка)) [14, с. 81]. Словоскладання є поширеним способом словотвору в англійській мові й часто застосовується для творення прізвиськ, смислових імен героїв літературних творів (насамперед у дитячій літературі), тому цілком природно, що перекладач казки нерідко вдається саме до цього способу відтворення ономастичних реалій.

Водночас у певних випадках В. Баришев уникає словоскладання. Так, відтворюючи назву міста-саду *Радоград*, яке наприкінці казки будують щасливі брати зі своїми нареченими, перекладач використовує двослівний відповідник *Joy City* ("Місто Радощів"), який, вочевидь, буде більш прийнятним і звичним варіантом в англійській мові, де слово 'city' часто є окремим елементом назв міст або їхніх прізвиськ, як-от: *New York City* (м. Нью-Йорк), *Oklahoma City* (м. Оклахома), *Sin City* (прізвись-

ко Лас-Вегаса) *Rain City* (прізвисько Сіетла) та ін. [див. також: 16, с. 58]]. Аналогічно перекладено назву казкового міста *Непрацюй-Веселись* – як *Fun City* ("Місто Розваг"). Зрозуміло, що відтворити суто українську назву, що складається з двох дієслів-синонімів і є характерною для наших казок, засобами англійської мови досить складно – назва була б надто громіздкою й неприродною. Тому перекладач зберігає зміст цієї реалії й адаптує її для іншомовного читача.

Аналізуючи відтворення ономастичних реалій у перекладі казки В. Нестайка, не можна оминати увагою ім'я *Жарт-Птиці*, яка єдина може повернути братам-чарівникам здатність сміятися й радіти життю. В оригіналі твору це вигадане автором ім'я, що ґрунтується на грі слів *жар* – *жарт*, є прозорою алюзією на образ Жар-Птиці – казкового птаха "сонячного царства із сліпучо золотавим, мов жар, пір'ям" [3, с. 217], який добре відомий українським читачам. Жар-Птицю вважають у нашій міфології символом щастя, "чогось величного, ідеального" [3, с. 217]. В англійській мові гру слів застосувати неможливо через абсолютну відмінність слів-відповідників українських лексем *жар* і *жарт*. Казковий образ є екзотизмом, який потрібно роз'яснювати, тож автор перекладу обирає аналог, більш зрозумілий англословному читачеві, а саме *the Bliss Bird* – дослівно "Птах блаженства / щастя / радості". Отже, за своїм значенням ці образи цілком збігаються, адже Жарт-Птиця здатна повернути героям радість життя й зробити їх щасливими. За своєю формою словосполучення *the Bliss Bird* також є дуже вправно побудованим, оскільки ґрунтується, зокрема, на застосуванні улюбленого перекладачем прийому алітерації. Прикметно, що В. Баришев розширив назву казки, яка в англословній версії має такий вигляд: "A Tale of the Young Magicians and the Bliss Bird." Імовірно, що в такий спосіб перекладач прагнув створити більш привабливу, певною мірою "рекламну" назву. Якщо в оригіналі казки атрактивну функцію виконує саме ім'я Жарт-Птиці ("Казка про Жарт-Птицю..."), адже допитливому читачеві одразу захочеться дізнатися, що це за "нова" казкова істота й чим вона відрізняється від знайомої всім Жар-Птиці та пов'язаних із нею сюжетів. Імовірно, в англословній версії твору, аби назва не була надто абстрактною й "до-

рослою", анонсуючи пошуки щастя/блаженства, перекладач починає заголовок зі згадки про юних чарівників, що має одразу натякнути потенційній дитячій аудиторії про чарівні пригоди й пошуки.

Текст казки В. Нестайка містить чимало класичних слів-реалій, що традиційно вживаються в українських народних казках – це позначення всіляких чарівних предметів, засобів пересування тощо. Перекладено їх також традиційно: де це можливо, застосовано калькування: *летючий корабель – flying ship* [14, с. 81]. У багатьох випадках використано описовий переклад: *скатерть-самобранка – wonderful tablecloth* [с. 76]. Так само дескриптивну перифразу перекладач змушений був задіяти для перекладу найімовірніше вигаданого В. Нестайком слова на позначення казкового предмета, що мав здатність самостійно ввіймати будь-кого або будь-що: *мішок-самолов – a catch / catching sack* [14, с. 94; 106]. Цей відповідник дуже близький до буквального перекладу, утім, передати специфіку функціонування казкового предмета, що міг сам ловити здобич, засобами англійської мови відтворити не вдалося: можливо, варіант *self-catching sack* був би не дуже зрозумілим із точки зору об'єкта / суб'єкта дії. Дотепний авторський неологізм *крам-ловсам* (з якого роблять мішки-самолови) замінено в перекладі нейтральною лексемою *sackcloth* (мішківина, тканина для мішків) [14, с. 106].

Подібні способи відтворення реалій В. Баришев застосовує для перекладу іншої культурно маркованої лексики – назв титулів, страв, танців тощо. Наприклад, слово *царівна* традиційно відтворено англійською мовою за допомогою аналога: *красуня-царівна – lovely princess* [14, с. 92]. Залежно від контексту та зважаючи на вимоги римування, В. Баришев по-різному перекладає слово *вареники* (воно вживається в казці у віршованих заклинаннях). В одному з віршиків "*з сиром вареники*" та "*з маком крученики*" взагалі "зникають". Застосування прийому генералізації нівелює національну маркованість страв – натомість маємо загальну фразу про смачну їжу: "*Everything tasty, everything nice*" [14, с. 89]. В іншому заклинанні перекладач уживає функціональні аналоги: "*dumplings with cottage cheese*" [14, с. 103].

Прийом опущення автор перекладу казки використовує також у контексті, де вжито слово *гопак*. У цьому реченні йдеться

про бажання доньки лиходія Бомбули отримати "...чобітки, щоб уміли танцювати і вальси, і гопаки, і всі танці на світі" [9]. У перекладі В. Баришев додає назви двох інших відомих у світі танців, однак гопак не згадує: "...*shoes that will help me to dance a waltz, or a tango, or a step dance*" [14, с. 102]. Імовірно, у такий спосіб перекладач адаптував текст казки для англomовного читача, просто випускаючи незрозумілі реалії й замінюючи їх на інші.

У процитованому реченні дуже цікавим є також слово *чобітки*. Безумовно, його не можна вважати власне реалією, утім певну національну маркованість воно в цьому контексті має. Саме тому його й переклали як *shoes* ("черевики"). Якщо для людини, яка виросла на українських народних казках, піснях та творах нашої класичної літератури, усе в цьому контексті є абсолютно органічним (тим більше за наявності в переліку гопака), то англійцеві буде складно уявити, навіщо дівчині саме чоботи, аби танцювати вальс чи танго. Отже, цю трансформацію вважаємо цілковито виправданою.

Так само доречними можна вважати заміни та опущення, які застосовував В. Баришев, перекладаючи описи зовнішності героїв, а саме традиційні згадки про їхні чорні брови й карі очі, наприклад: "...*Гарні були хлопці – кароокі, чорноброві, ставні...*" – "...*The boys were... strong and handsome*" [14, с. 73]; "*усміхнулася чорноброва дівчина*" – "*the dark-haired girl smiled*" [14, с. 105]. Аналогічні прийоми давно вже використовують у цьому контексті перекладачі творів української класичної літератури, зокрема поезії Тараса Шевченка, оскільки чорні брови й карі очі аж ніяк не є основним критерієм краси в англійській культурі, тому читачеві було б не дуже зрозуміло, чому ці ознаки постійно підкреслюють в описах дівчат та хлопців [пор.: 5, с. 249]. Натомість перекладач уживає загальні означення – *вродливі, гарні*. Або ж, коли потрібно конкретизувати опис персонажа в контексті, використовує ситуативні відповідники на кшталт '*dark-haired girl*' [14, с. 105].

Висновки та перспективи. Дослідження способів відтворення культурно маркованої лексики в англomовному перекладі "Казки про Жарт-Птицю..." В. Нестайка засвідчує, що, як правило, В. Баришев удається до використання стратегій адаптації

та спрощення, що в більшості випадків є виправданим через вік потенційної читацької аудиторії, недоречність переобтяження казки транскрибованими іншомовними реаліями з поясненнями, які б ускладнювали сприйняття твору дітьми, могли спричинитися до втрати динамічності сюжету. Деякі з індивідуальних авторських неологізмів, позначених яскравим національним колоритом, технічно неможливо відтворити засобами англійської мови, тож перекладач змушений був застосовувати прийоми опущення чи заміни, використовувати функціональні аналоги та ситуативні відповідники. У процесі перекладу ономастичних реалій, зокрема імен головних героїнь, В. Баришев, попри певні неточності, досить вдало застосував творчий підхід, сформувавши в англійській версії тексту цілісну антропонімну мікросистему, що відповідає жанровій специфіці казки.

Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому вивченні проблеми відтворення реалій в англійських перекладах українських авторських казок, що може мати певне практичне і теоретичне значення для розвитку сучасного перекладознавства та порівняльної типології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венгренивська М. А. Казкові імена і назви та їх переклад: слов'яно-неслов'янський контекст. *Слов'янський світ*. 2008. № 6. С. 203–220.
2. Дурманенко А. Особливості відтворення реалій роману Любка Дереша "Культ" у французькому перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 2 (44). С. 118–135.
3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
4. Зосімова О. В., Лисянська Ю. С. Відтворення культурно маркованої лексики в англійському перекладі повісті Марка Вовчка "Інститутка". *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Вип. 56. С. 339–350. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.25>
5. Зосімова О. В., Піскун О. Д. Способи відтворення реалій в англійських перекладах поем Тараса Шевченка "Катерина" та "Наймичка". *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. Вип. 48. С. 244–251. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1242941>

6. Карпенко Н. А., Клавкіна М. О. Відтворення національно маркованої лексики в перекладі українських казок англійською мовою. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту імені Г.С.Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. Вип. 53. С. 76–84. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.53.07>

7. Кушина Н. І. Відтворення етномовного компонента українських народних казок в англомовних перекладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 "Теорія і практика перекладу". Київ, 1998. 13 с.

8. Лепухова Н. І. Переклад лінгвокультурем (на матеріалі німецьких літературних казок Е. Т. А. Гофмана та В. Гауфа). *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*. 2015. Вип. 30. С. 129–142.

9. Нестайко В. Казка про Жарт-Птицю. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2771> (дата звернення: 26.02.2023).

10. Нечипоренко М. Ю. Шляхи збереження авторських імплікацій та національного колориту при відтворенні реалій із романів Ю. Андруховича англійською та польськими мовами. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. №34. С. 207–213.

11. Чала Ю. П. Відтворення культурно-маркованих знаків Вікторіанської доби в українських перекладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.16 "Перекладознавство". Київ, 2006. 16 с.

12. *Britannica online*. URL: <https://www.britannica.com/> (accessed 26 February 2023).

13. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (accessed 26 February 2023).

14. *Nestaiko V. A Tale of the Young Magicians and the Bliss Bird. Heart in Flames : Tales of Action and Intrigue by Ukrainian Authors / Compiled by Anatoly Kostetsky ; translated from Ukrainian by Oles Kovalenko and Vasyl Baryshev*. Kyiv : Dnipro Publishers, 1990. Pp. 73–115.

15. *Wiktionary: The Free Dictionary*. URL: <https://en.wiktionary.org/> (accessed 26 February 2023).

16. *Zosimova O. V. Structural Models of Multi-Component Nicknames of American Cities and Towns. Лінгвістичні дослідження*: зб. наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. Вип. 39. С. 56–62. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18928>

Oksana ZOSIMOVA, PhD, Associate Prof.,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-5446-2222

WAYS OF CONVEYING THE MEANING OF CULTURALLY MARKED VOCABULARY IN THE ENGLISH TRANSLATION OF "A TALE OF THE BLISS BIRD" BY VSEVOLOD NESTAİKO

Despite the fact that the problem of conveying the meaning of culturally marked vocabulary has always received a lot of critical attention from the scholars, rendering of Ukrainian fairy tales realia into other languages remains a topical issue because of the growing interest in our culture nowadays and the need for adequate translation in the field of various genres of fiction. In this context special attention must be paid to the process of translating literary fairy tales that also include a lot of culture-specific elements but have not been studied from this perspective yet.

The purpose of this research is to identify the ways of conveying the meaning of culturally marked vocabulary in the English translation of Vsevolod NESTAİKO's "A Tale of the Bliss Bird". The main tasks of the study are as follows: to outline the strategies, methods, and techniques of rendering the meanings of ethno-marked components of the text into English, to find out what factors determined the choice of particular methods by the translator and how justified the corresponding text transformations are.

The methods and techniques used in this research include a total sampling technique (to select the research data) and basic methods of linguistic and translation analysis, namely: analytical, descriptive, and comparative methods – for analyzing and comparing different linguistic realia in the original and their equivalents in the translation, to identify and describe the ways of rendering Ukrainian realia into English.

It has been found that the translator of the text, Vasyl Baryshev, mainly employed adaptation and simplification strategies, which in most cases is justified by the age of the target audience of the fairy tale, the inappropriateness of overloading the text with transcribed foreign language realia with explanations that could interfere with children's perception and lead to the loss of dynamism of the plot. Some of the author's occasionalisms (nonce words), carrying vivid national and cultural connotations, are technically impossible to be conveyed by means of the English language. So, the translator had to employ the techniques of omission or substitution, use functional analogues and contextual

equivalents. In the process of translating onyms, in particular the names of the main characters, V. Baryshev quite successfully applied a creative approach (though with certain inaccuracies), forming in the English version of the text a coherent anthroponymic microsystem that meets the demands of the fairy tale genre.

Keywords: culturally marked vocabulary, realia, translation, fairy tale, functional analogues (adaptation), contextual equivalents.

REFERENCES

1. Venhrenivska, M. A. (2008). Kazkovi imena i nazvy ta yikh pereklad: sloviano-neslovianskyi kontekst [Fairy-tale names and titles and their translation: Slavic and non-Slavic context]. *Slovianskyi svit*, 6, 203–220 [in Ukrainian].
2. Durmanenko, A. (2013). Osoblyvosti vidtvorennia realii romanu Liubka Deresha "Kult" u frantsuzkomu perekladi [Special features of conveying the meaning of realia of the novel "Cult" by Liubko Deresh in the French translation]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 2 (44), 118–135 [in Ukrainian].
3. Zhaivoronok, V. V. (2006). *Znaky ukraïnskoi etnokultury: slovnyk-dovidnyk* [Signs of Ukrainian ethnoculture: A reference book]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
4. Zosimova, O. V., Lysianska, Yu. S. (2022). Vidtvorennia kulturno markovanoi leksyky v anhlovnomu perekladi povisti Marka Vovchka "Instytutka" [Conveying the meaning of culturally marked vocabulary in the English translation of the novella *Instytutka* by Marko Vovchok]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 56, 339–350 [in Ukrainian].
5. Zosimova, O. V., Piskun, O. D. (2018). Sposoby vidtvorennia realii v anhlovnykh perekladakh poem Tarasa Shevchenka "Kateryna" ta "Naimychka" [Ways of conveying the meaning of realia in English translations of Taras Shevchenko's poems "Kateryna" and "The Servant-Girl"]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 48, 244–251 [in Ukrainian].
6. Karpenko, N. A., & Klavkina, M. O. (2020). Vidtvorennia natsionalno markovanoi leksyky v perekladi ukraïnskykh kazok anhliiskoiu movoiu [Rendering of nationally marked vocabulary in translation of Ukrainian fairy tales into the English language]. *Linhvistychni doslidzhennia*, 53, 76–84 [in Ukrainian].
7. Kushyna, N. I. (1998). Vidtvorennia etnomovnoho komponenta ukraïnskykh narodnykh kazok v anhlovnykh perekladakh [Rendering the ethnolinguistic component of Ukrainian folk fairy tales in the English-

language translations]: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

8. *Liepkhova, N. I.* (2015). Pereklad linhvokulturem (na materiali nimetskykh literaturnykh kazok E. T. A. Hofmana ta V. Haufa) [Translation of lingual culturemes (based on German literary fairy tales by E. T. A. Hoffmann and W. Hauff)]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka*, 30, 129–142 [in Ukrainian].

9. *Nestaiko, V.* Kazka pro Zhart-Ptytsiu [A Tale of the Bliss Bird]. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2771> [in Ukrainian].

10. *Nechyporenko, M. Yu.* (2007). Shliakhy zberezhenia avtorskykh implikatsii ta natsionalnoho kolorytu pry vidtvorenni realii iz romaniv Yu. Andrukhovycha anhliiskoiu ta polskymy movamy [Ways of preserving the author's implications and national colouring when rendering realia from Yu. Andrukhovych's novels into English and Polish]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 34, 207–213 [in Ukrainian].

11. *Chala, Yu. P.* (2006). Vidtvorennia kulturno-markovanykh znakov Viktorianskoi doby v ukrainskykh perekladakh [Recreation of culturally marked signs of the Victorian era in Ukrainian translations]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

12. *Britannica online*. Retrieved from <https://www.britannica.com/>.

13. *Cambridge Dictionary*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/>.

14. *Nestaiko, V.* (1990). A Tale of the Young Magicians and the Bliss Bird. In *Heart in Flames: Tales of Action and Intrigue by Ukrainian Authors*. (A. Kostetsky, comp.; O. Kovalenko & V. Baryshev. trans.) (pp. 73–115). Kyiv: Dnipro Publishers.

15. *Wiktionary: The Free Dictionary*. Retrieved from <https://en.wiktionary.org/>.

16. *Zosimova, O. V.* (2015). Structural Models of Multi-Component Nicknames of American Cities and Towns. *Linhvistychni doslidzhennia*, 39, 56–62.

Дата надходження до редакції – 16.02.2023

Дата затвердження редакцією – 24.02.2023